

Національний університет
водного господарства та
природокористування

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства та
природокористування
Навчально-науковий інститут права
Кафедра суспільних дисциплін

07-03-159

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до семінарських занять та самостійного вивчення
навчальної дисципліни

«Комунікативна діяльність викладача вищої школи» для
здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня
за спеціальністю 011 «Науки про освіту»,
спеціалізації «Педагогіка вищої школи»
заочної форми навчання

Національний університет
водного господарства
та природокористування

Рекомендовано науково-
методичною комісією
зі спеціальності
011 «Науки про освіту»,
спеціалізації «Педагогіка
вищої школи»
Протокол № 05
від «23» січня 2019 р.

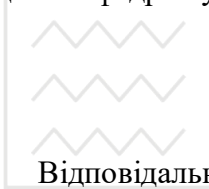
Рівне – 2019

Національний університет

Методичні вказівки до семінарських занять і самостійного вивчення навчальної дисципліни «Комунікативна діяльність викладача вищої школи» для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня за спеціальністю 011 «Науки про освіту», спеціалізації «Педагогіка вищої школи» заочної форми навчання / А. В. Кочубей. – Рівне : НУВГП, 2019. – 18 с.

Укладач: А. В. Кочубей, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри суспільних дисциплін.

Національний університет
водного господарства
та природокористування

Відповідальний за випуск – Олексін Ю. П., доктор педагогічних наук, професор кафедри суспільних дисциплін.

© А. В. Кочубей, 2019
© НУВГП, 2019

ЗМІСТ

1. Передмова.....	4
2. Методичні поради для роботи над дисципліною.....	6
3. Програма навчальної дисципліни.....	7
4. Теми семінарських занять.....	9
5. Плани семінарських занять.....	9
6. Теми самостійного вивчення.....	14
7. Оформлення звіту до самостійної роботи.....	15
8. Питання до підсумкового контролю.....	15
9. Рекомендована література.....	16
10. Інформаційні ресурси.....	18

Передмова

Професійно-педагогічне спілкування – це система (прийоми і навички) органічної соціально-психологічної взаємодії педагога і вихованців, змістом якої є обмін інформацією, виховний вплив, організація взаємин за допомогою комунікативних засобів (В.Кан-Калік)

Програма навчальної нормативної дисципліни «Комунікативна діяльність викладача вищої школи» укладено відповідно до освітньо-професійної програми підготовки магістрів за спеціальністю 011 «Науки про освіту», спеціалізації «Педагогіка вищої школи».

Сучасний викладач вищої школи поряд із володінням знаннями й вміннями в певній галузі повинен мати комунікативні здібності, які дозволяють йому ефективно використати свій професійний потенціал у навчальному процесі. Саме тому проблема формування комунікативної компетенції майбутнього викладача є актуальною на сьогодні.

Мета навчальної дисципліни – показати комплексне уявлення про професійну комунікативну компетентність викладача вищої школи як фактора психологічної культури.

Основні завдання вивчення дисципліни. У результаті вивчення дисципліни «Комунікативна діяльність викладача вищої школи» **магістр повинен знати:**

- Особливості діяльності, типологію, педагогічну культуру викладача вищої школи.
- Поняття культури мови і мовлення.
- Правила спілкувального етикету.
- Стереотипні, узвичаєні словесні формули для кожної типової спілкувальної етикетної ситуації та особливості їх застосування
- Що таке спілкування, роль спілкування у професійній діяльності, етапи, види і форми спілкування.
- Зв'язок спілкування з мовою та мовленням, роль мови у спілкуванні.

Невербальні засоби спілкування

- Гендерні аспекти спілкування.
- Поняття «Ділове спілкування».
- Особливості усного спілкування, кожної його форми.
- Вироблення навичок і умінь взаємодії між співрозмовниками за допомогою вербальних і невербальних засобів.
- Засвоєння правил спілкування під час бесіди, співбесіди з роботодавцем, телефонної розмови, виховання ввічливості, поваги, толерантності
- Методи обговорення проблем (дискусія, мозковий штурм, дебати).
- Специфічні риси і основні ознаки наукового стилю.
- Жанри наукового мовлення та особливості їх формулювання.

Основні завдання вивчення дисципліни. У результаті вивчення дисципліни «Комунікативна діяльність викладача вищої школи» **магістр повинен уміти:**

- Дотримуватися правильності, змістовності, логічності, багатства, точності, виразності, доречності й доцільності у висловленні думки.
- Дотримуватися правил мовленнєвого етикету.
- Розрізняти види і форми спілкування.
- Добирати мовні засоби не ізольовано, а в контексті створюваного чи аналізованого висловлювання відповідно до професійної сфери діяльності.
- Провести індивідуальну бесіду, телефонну розмову.
- Швидко реагувати на неочікувані запитання, уникати помилок під час співбесіди.
- Впливати на людей під час безпосереднього спілкування.
- Бути вихованим доброзичливим, чесним, а також амбітним.
- Логічно правильно, точно, етично й емоційно виражати думку відповідно до змісту, умов

комунікації й адресата.

- Аналізувати тексти наукового стилю.
- Створювати навально-наукові тексти в жанрах, які відповідають професійній підготовці.

2. Методичні поради для роботи над дисципліною

Пропонований для вивчення змістовий матеріал дисципліни «Комунікативна діяльність викладача вищої школи» розподілено на три частини: теоретична (лекційний курс), практична (практичні та лабораторні заняття), самостійна (підготовка до занять, написання рефератів, виступів, комунікативних професіограм, наукових робіт (наукова стаття, тези, реферат), створення презентацій тощо.

Відповідно до робочої програми курс «Комунікативна діяльність викладача вищої школи» передбачає 20 годин лекційних занять, 20 годин практичних занять, які охоплюють його основну проблематику, та 20 години лабораторних занять.

Щоб ефективно підготуватися до практичних занять, студент повинен прочитати розділ «Плани практичних занять», у якому зазначено тему заняття, вид заняття (слід звернути увагу на те, який вид практичного заняття запропоновано і опрацювати правила проведення того чи іншого заняття), методи, мотивовано важливість теми, зазначено перелік запитань, теоретичних і практичних завдань.

Особливу увагу слід звернути на запропоновані практичні завдання до кожної теми (усі завдання потрібно виконувати письмово). Для глибшого засвоєння матеріалу та самоосвіти студенти за бажанням можуть написати реферати, які будуть заслухані та прорецензовані на занятті, та підготувати наукову роботу, з якою виступлять на науковій студентській конференції, а потім їм буде надана змога опублікувати роботу в університетському науковому віснику. У кінці подано список літератури до кожної теми.

Змістовий модуль 1

Комунікативна діяльність викладача вищої школи

Тема 1. Предмет і завдання навчальної дисципліни «Комунікативна діяльність викладача вищої школи». Особливості діяльності викладача ВНЗ.

Предмет вивчення курсу «Комунікативна діяльність викладача вищої школи». Завдання і мета курсу. Функції процесу підготовки фахівців із вищою освітою. Вимоги до викладача вищої школи. Функціональні обов'язки викладача вищої школи.

Тема 2. Професійно-педагогічне спілкування й типологія особистості викладача вищої школи.

Педагогічне спілкування. Стили педагогічного спілкування. Класифікація стилів педагогічного спілкування за М.Таленом. Категорії викладачів залежно від якості володіння мистецтвом педагогічного спілкування

Тема 3. Сутність, складові та зміст педагогічної культури викладача ВНЗ

Педагогічна майстерність викладача вищої школи. Сутність і зміст основних психолого-педагогічних умінь викладача вищої школи.

Тема 4. Педагогічна техніка, особливості її прояву в діяльності викладача вищої школи.

Тема 5. Зміст та комунікативна культура викладача вищої школи. Зміст комунікативної культури викладача. Культурні і моральні цінності викладача. Аксиологічна складова комунікативної культури. Розуміння викладачем сутності толерантності. Складові комунікативної культури. Комунікативний мінімум педагога. Комунікативні педагогічні уміння.

Тема 6. Невербальні засоби спілкування в комунікативній діяльності викладача вищої школи.

Характеристика невербального спілкування. Вираз обличчя

(міміка). Візуальний контакт. Інтонація і тембр голосу. Пози і жести. Підтримка ініціатив простір. Відповідь на невербальне спілкування. Невербальне спілкування в педагогічній взаємодії.

Тема 7. Інформаційно-комунікативні технології навчання у вищому навчальному закладі.

Інформаційні технології та засоби навчання: сучасний стан, перспективи розвитку та застосування в навчальному процесі. Застосування ІКТ для моніторингу результатів навчальної діяльності учнів. Використання сучасних програмних продуктів для створення дидактичних аудіо та відео матеріалів. Використання Web-технологій у навчальному процесі. Використання сучасного програмного забезпечення для організації і підтримки навчального процесу із застосуванням ІКТ

Тема 8. Навчально-комунікативні взаємодії викладача зі студентами.

Вивчення соціально-психологічного клімату. Ознаки (показники) рівня розвитку соціально-психологічного клімату. **Причини незадоволеності студентів** навчальним процесом. Ставлення студента до себе як майбутнього професіонала. **Якісні показники позитивних суб'єктивних стосунків «викладач-студент».**

Тема 9. Форми колективного обговорення професійних проблем викладача вищої школи.

Мистецтво перемовин. Збори як форм прийняття колективного рішення. Нарада. Дискусія. Візитна картка.

Тема 10. Наукова комунікація як складова фахової діяльності викладача вищої школи.

Українська термінологія у професійному спілкуванні. Термін та його ознаки. Термінологія як система. Загальнонаукова, міжгалузева і вузькоспеціальна термінологія. Способи творення термінів. Проблеми сучасного термінознавства. Наука чужою мовою не пускає в людині глибокого коріння. Термін та його ознаки. термінологія як система

3. Темі семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Професійно-педагогічне спілкування й типологія особистості викладача вищої школи.	
2	Сутність, складові та зміст педагогічної культури викладача ВНЗ	
3	Педагогічна техніка, особливості її прояву в діяльності викладача вищої школи	
4	Невербальні засоби спілкування в комунікативній діяльності викладача вищої школи	2
5	Форми колективного обговорення професійних проблем викладача вищої школи	2
6	Навчально-комунікативні взаємодії викладача зі студентами.	
7	Інформаційно-комунікативні технології навчання у вищому навчальному закладі	2
8	Наукова комунікація як складова фахової діяльності викладача вищої школи	
	Разом	6

5. Плани семінарських занять

Практичне заняття № 1

Тема: **Невербальні засоби спілкування в комунікативній діяльності викладача вищої школи**

*Справа не тільки в тому, про що ви говорите,
скільки в тому, як говорите (Квінтіліан)*

Вид заняття: бесіда.

Методи: спостереження, міні-доповіді з подальшим їх

обговоренням, діагностика знань, самостійна робота.

Мета: знати як трактуються категорії «невербальне спілкування» і «невербальна комунікація»; вміти читати жести та міміку співрозмовника.

Мотивація навчання: особистісне і професійне самовдосконалення.

Актуалізація опорних знань: запитання для обговорення та дискусії і завдання для практичного виконання.

План

1. Поняття про невербальну комунікацію.
2. Класифікація невербальних засобів спілкування.

Кінесика.

3. Паралінгвістичні та екстралінгвістичні засоби спілкування. Контакт очей. Проксеміка.
4. Невербальні засоби і культура спілкування та поведінки.
5. Невербальні засоби та етикет ділового спілкування.

Методичні поради. Відповідно до плану практичного заняття, опрацювавши рекомендовану літературу, законспектувати та підготувати виступи.

Література

1. Педагогіка вищої школи : Навч. посіб. / З. Н. Курлянд, Р. І. Хмелюк, А. В. Семенова та ін.; За ред. З. Н. Курлянд. - 3-тє вид., перероб. і доп. К. : Знання, 2007. 495 с.
2. Педагогіка вищої школи: Навч.посіб. К. : Знання, 2005. 486 с.
3. Подоляк Л. Г., Юрченко В. І. Психологія вищої школи: Підручник. 2-е вид. К. : Каравела, 2008. 352 с.
4. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи : Навч. посіб. К. : «Академвидав», 2006. 352 с. (Альма-матер).

5. Шевчук С. В., Клименко І. В. Українська мова за професійним спрямуванням : Підручник. К. : Алерта, 2011. 696 с.
6. Волкова Н. П. Професійно-педагогічна комунікація: Навч. посібник. К. : ВЦ «Академія», 2006. 256 с. (Альма-матер).
7. Закон України «Про освіту» (від 23 березня 1996 р.); доповнення та зміни до Закону України «Про освіту».
8. Закон України «Про вищу освіту» (від 17 січня 2002 р.).
9. Державна національна програма «Освіта» (Україна ХХІ століття). К., 1994.
10. Лозниця В. С. Психологія і педагогіка: основні положення. Навчальний посібник для самостійного вивчення дисципліни. К. : «ЕксОб», 1999. 304 с.
11. Макарова Л. І., Гах Й. М. Основи психології і педагогіки: Навчальний посібник. Київ : Центр навчальної літератури, 2005. 116 с.
12. Савчин М. В. Педагогічна психологія : Навч. посіб. К. : Академвидав, 2007. 424 с. (Альма-матер).
13. Філоненко М. М. Психологія спілкування. Підручник. К. : Центр учбової літератури, 2008. 224 с.
14. Фіцула М. М. Педагогіка: Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти. К. : Видавничий центр «Академія», 2001. 528 с.

Теми для рефератів (наукових робіт)

1. Аналіз зв'язку вербальних і невербальних засобів спілкування на прикладі емоції і страху.
2. Суб'єкт і засоби комунікації: невербальні засоби спілкування.
3. Невербальні засоби спілкування в мовній діяльності людини.
4. Невербальні засоби вираження як форма міжособистісного спілкування
5. Невербальні засоби спілкування.

Тема: Форми колективного обговорення професійних проблем викладача вищої школи

Колективні форми обговорення, за яких стимулюється зацікавленість його учасників процесом пізнання, сприяють підвищенню активності людини, розвиткові її творчого потенціалу (Т. Чмут)

Вид заняття: дискусія.

Методи: спостереження, міні-доповіді з подальшим їх обговоренням, діагностика знань, самостійна робота.

Мета: знати як трактуються категорії «професійна проблема» і «колективне обговорення»; вміти виступати під час колективного обговорення професійних проблем.

Мотивація навчання: особистісне і професійне самовдосконалення.

Актуалізація опорних знань: запитання для обговорення та дискусії і завдання для практичного виконання.

План

1. Мистецтво перемовин.
2. Збори як форма прийняття колективного рішення.
3. Нарада.
4. Дискусія.
5. Візитна картка.

Методичні поради. Відповідно до плану практичного заняття, опрацювавши рекомендовану літературу, законспектувати та підготувати виступи.

Література

1. Бабич Н. Д. Основи культури мовлення. Львів, 1990.
2. Ботвина Н. В. Міжнародні культурні традиції : мова та етика ділов. комунікації. К., 2002.

3.

Національний університет

Коваль А. П. Ділове спілкування. К., 1992. 208 С.

4.

Культура української мови / За ред. В. М. Русанівського.

К., 1990.

5. Палеха Ю. І. Ділова етика. К., 2000.

6. Радевич-Винницький Я. Етикет і культура спілкування. Львів, 2001.

7. Чмут Т. К., Чайка Г. Л. Етика спілкування. К., 2002.

8. Шеломенцев В. М. Етикет і сучасна культура спілкування. К., 2003.

9. Шевчук С. В., Клименко І. В. Українська мова за професійним спрямуванням : Підручник. К. : Алерта, 2011. 696 с.

Теми для рефератів (наукових робіт)

1. Найефективніші форми колективного обговорення проблем.

2. Мозковий штурм як метод колективного вирішення проблем.

3. Дискусія як ефективна форма публічного діалогу.

Практичне заняття № 3

Тема: **Інформаційно-комунікативні технології навчання у вищому навчальному закладі**

Я кажу вам: без прагнення до наукової роботи викладач підпадає під владу трьох педагогічних демонів: механічності, банальності. Він дерев'яніє, кам'яніє, опускається (А. Дістервег)

Методи: спостереження, міні-доповіді з подальшим їх обговоренням, діагностика знань, самостійна робота.

Мета: знати як трактуються категорії «інформаційно-комунікативні технології» і «інноваційні технології навчання»; вміти виступати під час колективного обговорення професійних проблем.

Мотивація навчання: особистісне і професійне самовдосконалення.

Актуалізація опорних знань: запитання для обговорення та дискусії і завдання для практичного виконання.

План

1. Інформаційні технології та засоби навчання: сучасний стан, перспективи розвитку та застосування в навчальному процесі.
2. Застосування ІКТ для моніторингу результатів навчальної діяльності учнів.
3. Використання сучасних програмних продуктів для створення дидактичних аудіо та відео матеріалів.
4. Використання Web- технологій у навчальному процесі.
5. Використання сучасного програмного забезпечення для організації і підтримки навчального процесу із застосуванням ІКТ.

Методичні поради. Відповідно до плану практичного заняття, опрацювавши рекомендовану літературу, законспектувати та підготувати виступи.

6. Теми для самостійної роботи

№ з/п	Тема 1. Педагогічна техніка, особливості її прояву в діяльності викладача вищої школи.	Кількість годин	
		20	1
1.	Тема 2. Мова і культура мовлення викладача вищої школи	20	2
2.	Тема 3. Форми колективного обговорення професійних проблем викладача вищої школи	20	3
3.	Тема 4. Наукова комунікація як складова фахової діяльності викладача вищої школи.	20	4
4.	Тема 5. Інформаційно-	38	5

	комунікативні технології навчання у вищому навчальному закладі.		
5.	Тема 6. Навчально-комунікативні взаємодії викладача зі студентами.	20	6
	Разом	138	

7. Оформлення звіту про самостійну роботу

Підсумком самостійної роботи вивчення курсу є складання письмового звіту за темами, вказаними в п. 6 Звіт може бути представлено у формі ІНДЗ, психологічного есе, наукової публікації (стаття, тези); у формі дискусії на відповідну тему.

Звіти про виконання самостійної роботи у вищезазначених формах повинні бути підготовлені до терміну, обумовленого студентом і викладачем.

8. Питання до підсумкового контролю

1. Предмет вивчення курсу «Комунікативна діяльність викладача вищої школи». Завдання і мета курсу.
2. Функції процесу підготовки фахівців із вищою освітою.
3. Вимоги до викладача вищої школи.
4. Функціональні обов'язки викладача вищої школи.
5. Педагогічне спілкування.
6. Стили педагогічного спілкування. Класифікація стилів педагогічного спілкування за М. Таленом.
7. Категорії викладачів залежно від якості володіння мистецтвом педагогічного спілкування.
8. Педагогічна майстерність викладача вищої школи.
9. Сутність і зміст основних психолого-педагогічних умінь викладача вищої школи.
10. Педагогічна техніка викладача вищої школи. Вимоги до педагогічної техніки.
11. Культура мови. Правильність мовлення.
12. Комунікативні ознаки культури мовлення

(правильність, змістовність, логічність, багатство, точність виразність, доречність і доцільність).

13. Комунікативна компетенція викладача ВНЗ.
14. Характеристики, які репрезентують професійний портрет викладача вищої школи.
15. Спілкування і комунікація.
16. Функції спілкування.
17. Види і форми спілкування викладача вищої школи.
18. Етапи спілкування.
19. Невербальні засоби спілкування.
20. Гендерні аспекти спілкування у ВНЗ.
21. Поняття ділового спілкування.
22. Мистецтво перемовин.
23. Збори як форма прийняття колективного рішення.
24. Нарада.
25. Дискусія.
26. Візитна картка.
27. Особливості усного спілкування викладача вищої школи. Індивідуальні та колективні форми спілкування викладача вищої школи.
28. Функції та види бесід. Стратегія поведінки викладача вищої школи під час ділової бесіди.
29. Етичні використання мобільних телефонів у ВНЗ.
30. Українська термінологія у професійному спілкуванні викладача вищої школи.
31. Науковий стиль і його засоби у професійному спілкуванні.
32. Оформлення результатів наукової діяльності викладача вищої школи.

9.Рекомендована література

Базова

1. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. / З. Н. Курлянд, Р. І. Хмелюк, А. В. Семенова та ін.; За ред. З. Н. Курлянд. 3-тє вид., перероб. і доп. К. : Знання, 2007. 495 с.

2. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. К. : Знання, 2005. 486 с.

3. Подоляк Л. Г., Юрченко В. І. Психологія вищої школи : підручник. 2-е вид. К. : Каравела, 2008. 352 с.

4. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. К. : «Академвидав», 2006. 352 с. (Альма-матер).

5. Шевчук С. В., Клименко І. В. Українська мова за професійним спрямуванням : підручник. К. : Алерта, 2011. 696 с.

10. Допоміжна література

1. Волкова Н. П. Професійно-педагогічна комунікація : навч. посібник. К. : ВЦ «Академія», 2006. 256 с. (Альма-матер).

2. Закон України «Про освіту» (від 23 березня 1996р.); доповнення та зміни до Закону України «Про освіту».

3. Закон України «Про вищу освіту» (від 17 січня 2002 р.).

4. Державна національна програма «Освіта» (Україна XXI століття). К., 1994

5. Лозниця В. С. Психологія і педагогіка: основні положення. Навчальний посібник для самостійного вивчення дисципліни. К. : «ЕксОб», 1999. 304 с.

6. Макарова Л. І., Гах Й. М. Основи психології і педагогіки : навчальний посібник. Київ : Центр навчальної літератури, 2005. 116 с.

7. Савчин М. В. Педагогічна психологія : навч. посіб. К. : Академвидав, 2007. 424 с. (Альма-матер).

8. Філоненко М. М. Психологія спілкування : підручник. К. : Центр учбової літератури, 2008. 224 с.

9. Фіцула М. М. Педагогіка : навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти. К. : Видавничий центр «Академія», 2001. 528 с.

11. Інформаційні ресурси

1. Законодавство України. URL: <http://www.rada.kiev.ua/>
2. Національна бібліотека ім. В.І. Вернацького. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>
3. Обласна наукова бібліотека (м. Рівне, майдан Короленка, 6. URL: <http://www.libr.rv.ua/>
4. Рівненська централізована бібліотечна система (м. Рівне, вул. Київська, 44). URL: <http://www.cbc.rv.ua/>
5. Наукова бібліотека НУВГП (м. Рівне, вул. Олекси Новака, 75). URL: <http://nuwm.edu.ua/naukova-biblioteka> (інформаційні ресурси у цифровому репозиторії).

